

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Kalba
2024 m. spalio 10 d.

Europos Audito Rūmų pirmininko Tony Murphy kalba

**Audito Rūmų 2023 m. metinės ataskaitos pristatymas
Europos Parlamento Biudžeto kontrolės komitetui**

2024 m. spalio 10 d.

Pirmenybė teikiama sakytiniam variantui.

Gerbiamasis Pirmininke, gerbiamieji nariai, gerbiamasis Komisijos nary,

džiaugiuosi šiandien galėdamas kreiptis į šį **komitetą** ir pristatyti Europos Audito Rūmų **2023 m. metinėje ataskaitoje** pateiktus **pagrindinius nustatytus faktus** ir pagrindines mintis. Kartu su manimi – gerbiamas kolega ir už mūsų metinę ataskaitą atsakingas narys **Janas Gregoras**.

Prieš pradėdamas išsamiai **pristatyti** mūsų metinę ataskaitą, pirmiausia trumpai apžvelgsiu, kas iš tikrųjų yra mūsų **metinė ataskaita** ir kodėl ji svarbi.

Jos **turinys**:

- o Joje pateikiama **audito nuomonė** dėl ES finansinių ataskaitų patikimumo ir jose atspindimų operacijų teisėtumo ir tvarkingumo.
- o Joje įvertintas **ES biudžeto išlaidų bendras klaidų lygis**, nurodant lėšų, panaudotų nesilaikant taikytinų taisyklių ir reglamentų, procentinę dalį.
- o Ji suskirstyta į skyrius, kurie susiję su skirtingomis išlaidų sritimis, o dėl kai kurių sričių taip pat pateikiame **konkrečius klaidų lygius**.
- o **Atskirame skyriuje** pateikiami mūsų nustatyti faktai dėl **EGADP išlaidų**, kurioms taikomas kitoks įgyvendinimo modelis.

Jos turinys ir **svarba**:

- o Tai yra Audito Rūmų **pagrindinis produktas**, reikalaujantis didelio atsidavimo ir pastangų.

Ją rengiant visų pirma siekiama **nustatyti** tobulintinas sritis ir pabrėžti **galimą riziką** visose ES veiklos srityse. Nors atkreipiame dėmesį į sritis, kuriose nebuvo pasiekta numatytų rezultatų, nepamirštame pripažinti ir teigiamų aspektų to, kas gerai veikia. Pavyzdžiui, ir toliau randame trūkumų daugelio nacionalinių audito institucijų, tikrinančių sanglaudos srities išlaidas, darbe, tačiau taip pat pranešame apie gerąją praktiką, kurią nustatėme regioninėje VP Lenkijoje. Audito institucijų kontroliniai sąrašai ir darbiniai dokumentai pakankamai išsamiai apėmė visus svarbius aspektus. Tai mums suteikė galimybę sekti audito seką ir padaryti išvadas atsižvelgiant į atliktą audito darbą.

Taigi, kokios yra pagrindinės mūsų 2023 m. metinės ataskaitos išvados?

Kalbant apie **ES finansines ataskaitas**, kaip ir ankstesniais metais, nustatėme, kad jos tiksliai atspindi ES finansinę būklę, ir teikiame **palankią nuomonę** dėl šių finansinių ataskaitų patikimumo.

Visos pajamos sudarė 248,4 milijardo eurų, todėl, kaip ir ankstesniais metais, teikiame **palankią nuomonę**. Tačiau svarbu, kad komitetas žinotų, jog ši nuomonė neapima sumų, kurios buvo prarastos dėl **PVM ir muitų nepriemokos**. Šios spragos susijusios su neatitikimais, kai apie muitus ir PVM **pranešama nepakankamai arba jie nuslepiami**, ir kurie gali atsirasti dėl **sukčiavimo ar neefektyvios surinkimo praktikos**. Kadangi šios nesurinktos sumos **nėra registruojamos** kaip pajamos, savo nuomonėje daugiausia dėmesio skiriame duomenims, apie kuriuos **pranešta**.

Kalbant apie išlaidas, ES ilgalaikis biudžetas apima **daugiametę finansinę programą** (DFP) ir priemonę „**NextGenerationEU**“ (NGEU). NGEU finansavimas visų pirma susijęs su **Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemone** (EGADP), kuriai taikomas kitoks **jgyvendinimo modelis** nei DFP. Todėl teikiame **dvi atskiras nuomones** dėl 2023 m. išlaidų tvarkingumo: vieną – dėl **tradicinių ES biudžeto išlaidų**, kitą – dėl **EGADP**.

Pradėkime nuo tradicinių **ES biudžeto išlaidų** arba DFP:

Pagal pastarųjų **metų** tendenciją, mūsų **ES biudžeto išlaidų klaidų lygis padidėjo** ir tebėra **reikšmingas** – dabar jis siekia **5,6 %** (2022 m. – 4,2 %), t. y. **gerokai daugiau** nei praėjusiais metais. Atsižvelgdami į plačiai paplitusias nustatytas klaidas, **penktus metus iš eilės** teikiame **neigiamą nuomonę**.

ES biudžeto išlaidų klaidų lygis nustatomas atsižvelgiant į DFP biudžete **įvairiose politikos srityse** nustatytus klaidų lygius ir juos konsoliduojant. Na, o dabar apžvelkime **konkrečias politikos sritis ir tipinius nustatytus faktus**, kurie prisideda prie šio klaidų lygio.

Pradėkime nuo **sanglaudos** srities, kuriai tenka **beveik 40 %** mūsų audituotų išlaidų.

Mūsų vertinimu, šioje politikos srityje **klaidų lygis** padidėjo iki **9,3 %**, palyginti su **6,4 %** 2022 m. Mūsų nustatyti faktai rodo, kad įvertintą klaidų lygį daugiausia lėmė **netinkamos finansuoti išlaidos ir projektai**, taip pat viešųjų pirkimų taisyklių pažeidimai. Taip pat nustatėme keletą veiksnių, dėl kurių galėtų padidėti netvarkingų išlaidų rizika, tarp kurių,

- o **laiko spaudimas išleisti pinigus**, nes **baigiasi 2014–2020 m. DFP laikotarpis**,
- o **konkuruojančios ES lėšos**, visų pirma iš **EGADP**,
- o mokėjimai, kurie buvo atlikti ir kontroliuojami **pandemijos sąlygomis**,
- o galimybė **sanglaudos projektams skirti 100 % ES bendro finansavimo**. Tokiais projektais prie klaidų lygio prisidėta **5 %**.

Mūsų **audito metodas** sanglaudos srityje buvo pagrįstas valstybių narių **audito institucijų** darbu. Pastaruosius septynerius metus nustatėme, kad jų patikros buvo **nepakankamai veiksmingos**.

- o Audito institucijos nuolat neteisingai praneša apie mažesnius nei 2 % likutinius klaidų lygius.
- o Nuolat randame klaidų **operacijose**, kurias audito institucijos galėjo ir turėjo aptikti atlikdamos patikras.

Trumpai tariant, **negalėjome pasikliauti** jų darbu. Atsižvelgdami į Komisijos audito rezultatus ir savo pačių nustatytus faktus dėl neaptiktų klaidų, taip pat į daugybę audito institucijų darbo trūkumų, darome išvadą, kad iki tinkamumo finansuoti laikotarpio pabaigos (2023 m. gruodžio 31 d.) **ne visų valstybių narių valdymo ir kontrolės sistemos** veikia veiksmingai arba tinkamai. Šiame kontekste taip pat svarbu pabrėžti tai, kad daugeliu atvejų **tos pačios kontrolės ir valdymo sistemos** naudojamos **EGADP lėšoms** administruoti valstybių narių lygmeniu.

Aptarkime kitą svarbią išlaidų sritį: kategoriją „**Gamtos ištekliai ir aplinka**“, kurioje didžioji išlaidų dalis tenka žemės ūkiui ir kaimo plėtrai. Įvertinome, kad šioje kategorijoje klaidų lygis yra reikšmingas ir sudaro **2,2 % (2022 m. – 2,2 %)**.

Nors iš mūsų rezultatų matyti, kad klaidų lygis **nebuvo reikšmingas tiesioginių išmokų**, kurios sudarė **66 % išlaidų pagal šią DFP išlaidų kategoriją**, srityje, jis vis dar buvo **reikšmingas** visose kitose išlaidų srityse. Šioms sritims iš viso tenka likę **34 % išlaidų kaimo plėtros, rinkos priemonių, jūrinės veiklos, žuvininkystės, aplinkos ir klimato politikos** srityse.

„**Bendrosios rinkos, inovacijų ir skaitmeninės ekonomikos**“ srityje nustatėme, kad reikšmingas klaidų lygis padidėjo nuo **2,7 % 2022 m.** iki **3,3 % 2023 m.** **Programos „Horizontas 2020“ išlaidos** vis dar susijusios su didele rizika ir yra mūsų nustatytų klaidų **pagrindinis šaltinis**.

Atsižvelgdama į pastaraisiais metais didėjančią **migracijos ir sienų valdymo svarbą**, ES į 2021–2027 m. DFP įtraukė 4 išlaidų kategoriją, šioms politikos sritims skirdama ypatingą dėmesį. Kadangi išlaidos šioje srityje naujuoju DFP laikotarpiu turėtų padidėti, 2023 m. jos sudaro **2,1 % ES biudžeto išlaidų**. Šioje biudžeto išlaidų kategorijoje nepateikiame konkretaus klaidų lygio, tačiau nustatėme **klaidų** beveik **trečdalyje** mūsų tikrintų **operacijų**.

Pakalbėkime apie sritį „**Kaimyninės šalys ir pasaulis**“. Ši išlaidų sritis apima kelias finansavimo priemones, susijusias su **globaliąja Europa, pasirengimo narystei pagalba ir humanitarine pagalba**. Nepaisant riboto imties dydžio, mūsų audito rezultatai rodo, kad **klaidų rizika šioje DFP išlaidų kategorijoje yra didelė**, o daugiau kaip pusė tikrintų

operacijų buvo paveiktos klaidų. Nuo kitų metų rengsime specialųjį šios išlaidų kategorijos vertinimą, kuriame bus pateikta gilesnių įžvalgų apie šią didelės rizikos sritį.

Galiausiai pakalbėkime apie „**Administravimą**“. Kaip ir ankstesniais metais, įvertinome, kad klaidų lygis tebėra **nereikšmingas**.

Apibendrinant, mūsų atitikties užtikrinimo darbo, susijusio su 2023 m. metine ataskaita, rezultatai rodo, kad **ES biudžeto** išlaidų klaidų lygis **labai padidėjo**, labiausiai prie to prisidėjo „**Sanglauda**“.

Kalbant apie EGADP, svarbu pažymėti, kad **EGADP finansuojami projektai yra glaudžiai susiję su sanglaudos lėšomis finansuojamais projektais ir juos dažnai prižiūri tos pačios nacionalinės institucijos**. Tačiau EGADP įgyvendinama pagal su išlaidomis nesusijusio finansavimo modelį, pagal kurį mokėjimai valstybėms narėms atliekami, neatsižvelgiant į tai, ar laikytasi **ES ir nacionalinių taisyklių**, pavyzdžiui, viešųjų pirkimų ir valstybės pagalbos taisyklių.

Todėl, kitaip nei **sanglaudos ir kitų ES biudžeto sričių** atveju, savo vertinime ir nuomonėje dėl EGADP išlaidų netikriname, ar EGADP finansuojamų projektų **faktinės išlaidos** yra tinkamos. Remdamiesi EGADP reglamentu, rengdami šią nuomonę, vertiname ir į imtį įtraukiame valstybių narių su **EGADP susijusius mokėjimų prašymus**, o tam reikia, kad būtų **patenkinamai pasiektos** tarpinės ir siektinos reikšmės ir būtų laikomasi **pagrindinių tinkamumo finansuoti sąlygų**.

Kadangi tai **svarbu**, noriu **pabrėžti**, kad:

- o **Valstybėms narėms** pagal EGADP atlikti mokėjimai nėra susieti nei su EGADP priemonėms skirtomis **numatomomis išlaidomis**, nei su galutinių gavėjų patirtomis **faktinėmis išlaidomis**.
- o Nereikalaujama, kad valstybės narės savo mokėjimo prašyme pateiktą informaciją apie **galutinių gavėjų** patirtas išlaidas.

2023 m. **EGADP išlaidos** iš viso sudarė **53,6 milijardo eurų**. Mūsų auditas apėmė visus **23 dotacijų mokėjimus 17 valstybių narių**, kurių vertė – **46,3 milijardo eurų**, taip pat patvirtintą išankstinį finansavimą, kuris iš viso sudarė **7,3 milijardo eurų**. Nustatėme, kad **16 tarpinių ar siektinų reikšmių**, susijusių su septyniais mokėjimais septynioms valstybėms narėms, turėjo įtakos nustatyti faktai, turintys **finansinį poveikį**, o tai, mūsų nuomone, viršija mūsų **reikšmingumo ribą**. Be to, nustatėme **sistemų trūkumų**, pavyzdžiui, kad **prastai parengtos tarpinės ir siektinos reikšmės** ir kad yra trūkumų **valstybių narių ataskaitų teikimo ir kontrolės sistemose**. Taigi, dėl EGADP išlaidų teikiame **sąlyginę nuomonę**.

Kalbant apie mūsų **nuomonę dėl EGADP**, svarbu pabrėžti, kad **ES ir nacionalinių taisyklių nesilaikymas** yra pagrindinis didėjančio klaidų lygio sanglaudos srities išlaidų ir išlaidų kitose DFP biudžeto srityse šaltinis. Tačiau pagal **reglamente apibrėžtą EGADP modelį** numatyta, kad valstybės narės pačios kontroliuoja pagal EGADP finansuojamus projektus, ir sistemingai neužtikrinama, kad EGADP išlaidos atitiktų šias taisykles. Todėl atsiranda patikinimo spraga, dėl kurios kyla didelė rizika **ES finansiniams interesams**.

Taip pat svarbu pažymėti, kad šį susirūpinimą patvirtina ir kiti, **2023 m. Europos prokuratūros metinėje ataskaitoje** nurodyti 233 vykdomi su finansavimu susijusio sukčiavimo tyrimai, susiję su EGADP ES valstybėse narėse. Tai yra ketvirtas pagal dydį Europos prokuratūros vykdomų ES programos tyrimų skaičius.

Todėl bet kokių **būsimų ES finansavimo modelių**, sukurtų pagal EGADP modelį, atveju reikėtų rimtai atsižvelgti į šiuos susirūpinimą keliančius klausimus, siekiant užtikrinti, kad ateityje būtų tinkamai apsaugoti ES finansiniai interesai.

Aptardami **ES biudžetų ateitį**, savo metinėje ataskaitoje taip pat nagrinėjame pagrindinius **makrolygmens uždavinius**, kurie neapsiriboja mūsų atitikties užtikrinimo darbu.

2023 m. **ES skola** padidėjo iki **458,5 milijardo eurų**, visų pirma dėl skolinimosi iniciatyvai „Next Generation EU“. Šiuo metu tai yra **dvigubai daugiau**, palyginti su 2021 m. **skolos lygiu**. Tačiau vis dar **neaišku**, kaip ši skola bus **grąžinta**, nes nebuvo priimtas sprendimas dėl Komisijos pasiūlymo dėl **nuosavų išteklių**, ir neaišku, ar pagal šį pasiūlymą bus **pakankamai pajamų** su NGEU susisijusiai skolai grąžinti. Galiausiai ši finansinė atsakomybė teks **būsimai piliečių** kartai.

Didelė infliacija 2022 ir 2023 m. ir toliau daro poveikį biudžetui. Manome, kad iki 2025 m. pabaigos ES biudžetas galėtų prarasti apie **13 % savo perkamosios galios**. Be to, **neįvykdyti įsipareigojimai** pasiekė rekordinį lygį – **543 milijardus eurų**, todėl padidėjo įsipareigojimų panaikinimo tikimybė. Dėl šios situacijos taip pat daromas spaudimas **administraciniais ištekliams**, todėl padidėja **klaidų rizika**.

Mūsų metinėje ataskaitoje pateikiama **daug papildomos išsamios informacijos** ir nustatytų faktų, kuriuos mielai šiandien apžvelgčiau, bet, deja, tam nepakanka laiko. Tačiau raginu Jus susipažinti su mūsų metinėje ataskaitoje ir mūsų dokumente „**ES auditas trumpai**“, kuriuos visi gavote, pateiktais išsamiais nustatytais faktais.

Galiausiai, noriu pabrėžti **Audito Rūmų narių ir darbuotojų** atsidavimą ir kompetenciją. Jų **pasišventimas ir profesionalumas** rengiant aukštos kokybės šių metų metinę ataskaitą ir užtikrinant mūsų institucijos pažangą yra nepaprastai svarbūs.

Visiems **dėkoju** už dėmesį. Esu pasiruošęs diskusijai ir atsakysiu į Jūsų klausimus.